

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

КАРАР

3 март 2026 ел

№ 238

«2026-2030 елларга Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районында жәмәгать сәламәтлеген ныгыту» муниципаль программасын раслау турында

Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районы территориясендә демографик ситуацияне яклау, халык сәламәтлеген ныгыту, аерым алганда еракта урнашкан авыл жирлекләрендә яшәүчеләрнең сәламәтлеген күтәрү, сәламәт тормыш алып бару һәм йогышсыз чирләрнең алдын алу мәсьәләләре буенча халыкның мәгълүматка ия булу дәрәжәсен арттыру, шулай ук жәмгыяви сәламәтлекне яклау буенча әйдәп баручы органнар арасында хезмәттәшлекне алга таба үстерү максатында, шулай ук «Россия Федерациясендә гражданнарның сәламәтлеген саклау нигезләре турында» 2011 елның 21 ноябрәндәге 323-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә, Россия Федерациясе Президентының «Дәвамлы һәм актив тормыш» илкүләм проектының «Һәркем өчен сәламәтлек» федераль проекты кысаларында «2030 елга кадәр һәм перспективада 2036 елга кадәр чорга Россия Федерациясе үсешенң милли максатлары турында» 2024 елның 07 маендагы 309 номерлы Указы белән, Россия Федерациясе Сәламәтлек саклау министрлыгының «Россия Федерациясендә сәламәтлекне саклау концепциясен раслау турында» 2003 елның 21 мартындагы 113 номерлы боерыгы белән, «Жәмәгать сәламәтлеген ныгыту» федераль проекты нигезендә, Нурлат муниципаль районы Башкарма комитеты карар бирә:

1. 2026-2030 елларга Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районында жәмәгать сәламәтлеген ныгыту» муниципаль программасын (алга таба - Программа) расларга.

2. Әлеге карарны Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат рәсми порталында бастырып чыгарырга (игълан итәргә) һәм Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районының рәсми сайтында "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә урнаштырырга.

3. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны Нурлат муниципаль районы Башкарма комитеты житәкчесенң социаль мәсьәләләр буенча урынбасарына йөкләргә.

4. Әлеге карарның гамәлдә булуы 2026 елның 1 гыйнварыннан барлыкка килгән хокук мөнәсәбәтләренә кагыла дип билгеләргә.

Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль
районы Башкарма комитетының
2026 елның 3 мартындагы 238 номерлы
карарына кушымта

**«2026-2030 елларга Татарстан Республикасы
Нурлат муниципаль районында жәмәгать сәламәтлеген ныгыту»**

І БҮЛЕК

«2026-2030 елларга Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районында жәмәгать сәламәтлеген ныгыту» муниципаль программасын гамәлгә ашыруның стратегик өстенлекләре»

1.1. Муниципаль программаны гамәлгә ашыруның тиешле өлкәсенә гомуми характеристика һәм тиешле өлкәнең агымдагы торышын бәяләү

Сәламәтлек торышы - район халкының психофизиологик, социаль, икътисадый иминлеге һәм тормыш сыйфатының мөһим күрсәткече ул. аңа әйләнә-тирә мохит һәм жәмгыять иминлеге, торак һәм туклану сыйфаты, керемнәр дәрәжәсе, медицина ярдәме күрсәтү, мәгариф һәм башка факторлар йогынты ясый.

Халыкның сәламәтлеге проблемасы социаль-икътисади характерда: беренчедән, сәламәтлек сыйфаты эш житештерүчәнлегенә турыдан-туры тәэсир итә; икенчедән, эшләмәүче халык саны арту сәбәпле, эшлекле халыкка йөкләнеш арта.

Халыкның сәламәтлек дәрәжәсен күтәрү дөвалау һәм реабилитация чаралары, шулай ук сәламәтлек дәрәжәсе кимүнең төп сәбәпләре белән эш алып бару һәм сәламәт яшәү рәвешенә пропагандасын көчәйтү юлы белән тәэмин ителә ала.

Шуңа күрә бүген муниципаль программаны гамәлгә ашыруның төп стратегик приоритетлары булып тора:

- сәламәт яшәү рәвеше турында халыкның хәбәрдарлыгын арттыру (дәрес туклануны, зарарлы гадәتلәрдән баш тартуны һәм даими физик активлыкны да кертеп, сәламәт яшәү рәвешен популярлаштыруга юнәлдерелгән мәгълүмати кампанияләр);

- авыруларны профилактикалау (беренче чиратта хроник йогышлы булмаган авырулар, шул исәптән шикәр чире, йөрәк-кан тамырлары, сулыш органнары, яман шеш авырулары);

- физик активлыкны арттыру (спорт һәм физик культура белән шөгыйльләнү өчен шартлар тудыру, спорт чараларын, ял зоналарын оештыру, актив тормыш рәвешен пропагандалау);

- профилактик медицина ярдәменнән (профилактик медицина тикшерүләреннән, диспансеризациядән, вакцинациядән һәм медицина ярдәменә башка төрләреннән) файдалану мөмкинлеге булу;

- хәвеф-хәтәр факторларын киметү (шул исәптән тәмәке тарту, алкоголь һәм наркотик чаралар куллану, дәрес булмаган туклану, физик активлыкның житәрлек булмавы);

- халыкны ел саен профилактик тикшерү һәм диспансеризацияләү үткәрү.

Бүгенге көндә Нурлат муниципаль районында 83 торак пункт бар. Халыкка медицина ярдәмен "Нурлат РҮХ" оешмасы үрсәтә, ул үз эченә: стационар (190 тәүлек бие урынга һәм 58 көндезге урын), көненә 600 авыруны кабул итүче сырхауханә, Чулпан авыл участок хастаханәсен, биш табиб амбулаториясе (икесе

шәһәрдә, өчесе авылда), илле фельдшер-акушерлык пункты (ФАП) һәм 1 сәламәтлек саклау ноктасын ала.

Районның даими халкы саны 51089 кеше, шул исәптән 17 яшкәчә балалар – 10218 (20,0%), эшкә сәләтле яшътәгеләр – 26617 (52,1%), пенсия яшендәгеләр – 14254 (27,9%).

Районның демографик ситуациясе туучыларның кимүе һәм халыкның картаюы белән характерлана.

Халыкның 1000 кешегә исәпләп, табигый хәрәкәтенең күрсәткечләре.

Ел атамасы	2020		2021		2022		2023		2024	
	Районы:	ТР	Районы:	ТР	Районы:	ТР	Районы:	ТР	Районы:	ТР
Туу	8,6 473 бала	10,7	8,5 (461 бала)	10,5	7,5 (401 бала)	9,4	8,1 420 бала.	9,1	6,8 (351 балалар)	8,8
Гомуми үлем	17,1 (940 кеше)	13,9	17,2 (930 кеше)	15,5	13,3 (709 кеше)	11,5	12,3 (639 кеше.)	10,7	13,4 (689 кеше)	11,3
Табигый арту Кимү	-8,5 (-467 кеше)	-3,2	-8,7 (-469 кеше)	-5,0	-5,8 (-308 кеше)	-2,1	-4,2 (-219 кеше)	-1,6	-6,6 (-338 кеше.)	-2,5
Башлангыч яшьтәге балалар үлеме. (мең бала туганга) Тере булыгыз.	6,3 Өч бала.	4,0	4,3 (2 бала.)	4,0	5,0 (2 бала)	3,3	2,4 (1 бала)	3,1	0	2,6

2024 елда туу күрсәткече (халыкның 1000 кешесенә 6,8 кеше) булып, 2023 елдагы күрсәткечтән (8,1) (Татарстан Республикасы буенча 8,8) (16,4%) түбәнрәк. 351 бала туылып, ә узган ел белән чагыштырганда 69 яңа туган сабыйга кимрәк (2023 елда 420 бала туган).

2024 елда халыкның үлем күрсәткече 1000 кешегә 13,4не тәшкил итте, бу 2023 ел белән чагыштырганда (1000 кешегә 12,3) 7,8% югары. ТР буенча 2024 елда үлем күрсәткече 11,3не тәшкил итте. 639 кеше үлеп беткән 2023 ел белән чагыштырганда (50 кешегә күбрәк) 689 кеше вафат булды.

Халыкның гомуми үлеми халыкның яшь структурасына бәйле. 2024 елда гомуми үлем структурасында хезмәт яшендәгеләр 208 кеше (30,2%), хезмәт яшеннән олырак булганнар - 481 кеше (вафат булганнарның гомуми саныннан 69,8%) тәшкил итте, аларның эчендә 80 яшътән өлкәнрәк булганнар - 235 кеше (вафат булганнарның гомуми саныннан 34,1%).

Халык демографик хәленә гомуми тенденцияләр - бу халыкның табигый кимеүе: 2024 елда (-6.6) РТ өчен (-2.5), 2023 елда (-4.2) РТ өчен (-1.6). Төп сәбәп -

бала тудыра торган яшьтәге гражданнарның эре шәһәрләргә күчүе, халыкның картаюы. Район буенча халыкның табигый хәрәкәте турында 2020-2024 еллардагы мәгълүматлар нигезендә (Татарстан Республикасы белән чагыштырганда), районда демографик ситуация киләсе елларда да негатив тенденцияне сакладыр: халыкның табигый кимеүе дәвам итәчәк, яшьләрнең күчүе һәм картаю сәбәпле туганлык кимәчәк, картлар өлеше артуы сәбәпле үлүчелек әкреләп үсәчәк. Эшкә сәләтле булганнан олырак яшьтәге кешеләрнең өлеше үсәчәк һәм 2030 елга кадәр 73-75% тәшкил итә ала, аларның 35-40% кадәр - 80 яшьтән олырак кешеләр.

2025-2030 еллар өчен 1000 кешегә исәпләнгән халыкның табигый хәрәкәте коэффициенты.

Ел	2025	2026	2027	2028	2029	2030
атамасы	Районы:	Районы:	Районы:	Районы:	Районы:	Районы:
Туу	6,6 338 бала.	6,2 322 бала.	5,9 307 бала.	5,6 201 бала.	5,3 (276 балалар)	5,0 (260 балалар)
Гомуми үлем-вафат	13,6 (700 кеше)	13,8 710 кеше.	13,9 (715 кеше)	14,0 (720 кеше)	14,1 (725 кеше.)	14,2 (730 кеше.)
Табигый арту (кимү)	-7,1 (-362 кеше)	-7,6 (-388 кеше)	-8,0 (- 408 кеше)	-8,4 (-429 кеше)	-8,8 (-449 кеше.)	-9,2 (-470 кеше.)
Бәбиләр үлеме. (бер мең туган балага) Тере	0	0	0	0	0	0

Үлем сәбәпләре класслары буенча Нурлат муниципаль районы халкы арасында үлүчеләр саны (100 мең уртача еллык даими халыкка)

Еллар	2022		2023		2024	
	Районы:	ТР	Районы:	ТР	Районы:	ТР
Кан әйләнеше системасы чирләре	462,0 (246 кеше.)	530,7	507,5 (264 кеше)	498	528,2 (272 кеше)	453,8
Шул исәптән инсульттан	73,2 (39 кеше.)	64,8	86,5 (45 кеше)	72,9	87,1 (45 кеше)	
Тышкы сәбәпләр аркасында	92,0 (49 кеше.)	80,6	88,4 (46 кеше.)	85,9	203,9 (105 кеше.)	132,1
Һәлакәттән	13,1 (7 кеше)	8,6	5,8 (3 кеше.)	8,0	13,5 (7 кеше.)	

	кеше)	кеше)	кеше)		кеше)	кеше)
--	-------	-------	-------	--	-------	-------

«Өлкән буын» төбәк проекты кысаларында өлкән яшьтөгә һәм картларга медицина һәм социаль ярдәм күрсәтүне камилләштерү стратегиясе гамәлгә ашырыла. 2025 елда Нурлат районының медицина оешмаларына 65 яшьтән өлкәнрәк 1936 кеше яки планның 127,6% ы (1517) ялгыз һәм ялгыз яшәүчеләр арасынан китерелгән. Китерү «Гармония»КЦСОН автотранспорты белән башкарылды.

Программаны гамәлгә ашыру, беренче чиратта, авыруларны, шул исәптән эһәмиятле социаль авыруларны һәм тирә-юньдәгеләр өчен куркынычлы авыруларны профилактикалауга, шулай ук гражданның сәламәтлекләренә куркыныч янаган факторлар хакында хәбәрдар итүгә һәм халыкта сәламәт яшәү рәвешен формалаштыруга юнәлдерелгән. Халык арасында инфекция булмаган авырулар, шул исәптән йөрәк-кан тамырлары авырулары һәм онкологик авырулар үсешен куркынычы югары дәрәжәдә санала.

Гражданның үз сәламәтлеген саклау буенча мотивациясе һәм җаваплылыгы җитәрлек дәрәжәдә түгел. Сәбәпләрнең бере - халыкны сәламәтлек мәсьәләләре буенча җитәрлек дәрәжәдә мәгълүмат булмавы. Шуңа күрә халыкны сәламәт яшәү рәвешенә, куркыныч факторларын иртә ачыклауга, шулай ук авыруларны диагностикалауга һәм дөвәләуга мотивацияләндерү чаралары кирәк, алар арасында гражданның сәламәтлекләренә куркыныч янаган факторлар хакында мәгълүматландыру һәм сәламәт яшәү рәвешен формалаштыру чаралары да бар.

Сәламәт яшәү рәвеше - тәмәке һәм наркотик тартудан, алкогольне артык кулландан баш тарту, шулай ук симерү, йөрәк-кан тамырлары авырулары үсешен булдырмый торган рациональ туклану һәм җитәрлек дәрәжәдә физик активлыкны үз эченә ала.

Халыкны сәламәтлек өчен куркыныч факторлар хакында актив рәвештә хәбәр итү һәм сәламәт тормыш алып бару үрнәген формалаштыру күпчелек массакүләм мәгълүмат чаралары ярдәмендә башкарылырга тиеш, атап әйткәндә: телевидение, «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәре, радио, басма матбугат. Аларның эшчәнлеген халыкның төркемнәренә яшенә, женесенә, белемгә, социаль статуса карап аерылган үзенчәлекләрен исәпкә алып барылырга тиеш. Хәзерге вакытта Нурлат муниципаль районы территориясендә яшәүче балалар, үсмерләр, яшьләр арасында сәламәт тормыш алып бару үрнәген формалаштыру бик мөһим, чөнки алар арасында тәмәке тарту, алкоголь эчү кебек зыянлы гадәتلәр таралу, шулай ук азык-төлекне рациональ булмаган куллану, артык авырлык һәм артык авырлык белән чирләү, түбән физик активлык югары дәрәжәдә билгеләнә.

Халыкның сәламәт тормыш рәвеше алып баруы үлчәнлекнең, шул исәптән эшли торган халык арасында да, киметүгә тәэсир итәчәк, шулай ук өлкәннәр һәм

балалар арасында авыручылыкны, инвалидлык буенча иртә пенсиягә чыгу ихтималлыгын киметәчәк, авыруларны иртә стадиядә табуны һәм аларның алдын алуны тәмин итәчәк. Нәтижәдә, амбулаторияләрдә һәм стационарларда дөвалауга чыгымнар киметеләчәк. Халыкның сәламәт тормыш рәвеше, сәламәтлек саклау өлкәсендә югары күрсәткечләр туганлык артуына китерәчәк, бу үзә чиратта Нурлат муниципаль районында гомуми демографик хәлгә уңай йогынты ясыйчак.

Югарыда телгә алынган барлык нәрсә дә комплекслы якынлашуны куллануның кирәклеген күрсәтә:

- барлык формадагы хужалык идарәләрен, граждан жәмгыятен, аларның эшчәнлеген халыкның тормыш һәм сәламәтлек сыйфатына йогынты ясый, көчләрен берләштерә;

- халыкның сәламәтлеген саклау һәм ныгыту проблемаларын хәл итү максатында аларның максатлы һәм тыгыз эш аралашын тотрыклы система төзү таләп ителә.

1.2. Программаны гамәлгә ашыру өлкәсендә муниципаль сәясәтнең өстенлекләре һәм максатлары

Дөвалаудан профилактикага күчү — программаны тормышка ашыру өлкәсендә бөтен муниципаль сәясәтнең нигезе. Хәвеф-хәтәрне иртә ачыклау һәм халыкны сәламәт яшәү рәвешенә актив жәлеп итү исәбенә хастаханәләргә йөкләнешне киметү.

Сәламәтлек субъектлары буларак гражданның жәлеп итү. Инициатив төркемнәр, волонтерлык оешмалары, дини һәм спорт бергәлекләре белән партнерлык. Сәламәтлек — “өстән хезмәт күрсәтү ” түгел, ә ижтимагый практика.

Ведомствоара интеграция. Медицина гына түгел, мәгариф, социаль, Спорт, муниципаль һәм хәтта авыл хужалыгы структураларының да эшчәнлеген координацияләү — сәламәтлек бит мәктәпләр, мәдәният йортлары, урамнар һәм гаиләләр дәрәжәсендә формалаша.

Аерым игътибар — ерак торак пунктларда яшәүчеләргә, өлкән яшьтәгә, аз керемле гаиләләргә һәм хроник авырулы кешеләргә.

Программаның төп максатлары:

- Нурлат муниципаль районы халкының сәламәтлеген саклау һәм ныгыту;
- районы халкын сәламәтлекне ныгыту чараларына жәлеп итү өчен шартлар төзү;

- гомер озынлыгын һәм аның сыйфатын арттыру;

- бөтен формадагы милек оешмалары һәм учреждениеләре арасында информатив элемент аша халыкны сәламәт тормыш алып баруға, үз сәламәтенә жаваплы карашка юнәлтү.

1.3. Дәүләт программалары белән бәйләнеш

«2026-2030 елларга Нурлат муниципаль районында жәмәгать сәламәтлеген ныгыту» муниципаль программасы «Дәвамлы һәм актив тормыш» илкүләм проектының «Һәркем өчен сәламәтлек» федераль проектының төбәк чаралары кысаларында Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районында (округында) яшәүчеләрнең сәламәтлек дәрәжәсен күтәрү, шул исәптән үз сәламәтлегенә җаваплы мөнәсәбәт булдыру, сәламәт яшәү рәвеше алып бару, кеше потенциалын саклап калу һәм үстерү өчен шартлар тудыру максатында эшләнде.

II БҮЛЕК

«2026-2030 елларга Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районында жәмәгать сәламәтлеген ныгыту» муниципаль программасы паспорты

2.1. Программаның төп нигезләмәләре

Программаның атамасы	Нурлат муниципаль районында 2026-2030 елларда жәмгыяви сәламәтлекне ныгыту муниципаль программасы
Программа кураторы	Нурлат муниципаль районы Башкарма комитеты житәкчесенәң социаль мәсьәләләр буенча урынбасары.
Программаның координатор	Нурлат муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләре һәм спорт бүлеге
Башкаручылар Программаны эшләүче	ГАУЗ «Нурлат Үзәк район хастаханәсе»; Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләре һәм спорт бүлеге; «Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф бүлеге»; Нурлат муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлеге; Татарстан Республикасы Хезмәт, халыкны эш белән тәмин итү һәм социаль яклау министрлыгының Нурлат районндагы социаль яклау бүлеге; Районның коммерцияле булмаган оешмалары, шәһәр һәм район предприятиеләре һәм оешмалары. Китап басма (газета, радио, телевидение). Мәдәниятне үстерү үзәге» МБУ. Жирле үзидарә органнары
Программаны үтәүчеләр	Районның мәгариф учреждениеләре, спорт мәктәпләре
Программаны эшләүчеләр төп	Нурлат ҮБ» ДБУ; Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләре һәм спорт бүлеге; Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф бүлеге; Нурлат муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлеге; Татарстан Республикасы Хезмәт, халыкны эш белән тәмин итү һәм социаль яклау министрлыгының Нурлат районндагы социаль яклау бүлеге.

<p>Программаның максатлары</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Нурлат муниципаль районы халкының сәламәтлеген саклау һәм ныгыту; - Халыкны сәламәтлекне ныгыту чараларына керту өчен шартлар тудыру; - Гомер озынлыгын, аның сыйфатын арттыру; - Барлык формадагы учреждениеләр һәм оешмаларның мәгълүмати үзара эшчәнлеге аша гражданны сәламәт яшәү рәвешен алырга, үз сәламәтлегенә җаваплы караш карарга мотивацияләү. 		
<p>Программаның бурычлары</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Төрле факторлар китереп чыгарган сузылган йогышсыз авыруларның үсешен искәртү; - Никотин эченә алган продукциясе, наркотик чаралар, психотроп матдәләр һәм спиртлы эчемлекләр куллану таралышын киметү; - Халыкны авыруларны искәртү чаралары һәм үз сәламәтлеген ныгыту турында мәгълүматландыру системасын үстерү 		
<p>Максатчан Программаның төп күрсәткечләре (программага 1 нче кушымта)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - көтелгән гомер озынлыгы; - Сәламәт гомер рәвеше алып баручы гражданның өлеше; - физик культура һәм спорт белән системалы рәвештә шөгыльләнүче барлык яшьтәге гражданның өлеше; - кешеләрнең тәмәке һәм башка никотин эченә алган продукцияларны куллану дәрәжәсе; - кеше башына ел саен эчә торган спиртлы эчемлекләр күләме; - профилактик медицина тикшеренүләре һәм диспансеризацияләнүче гражданның өлеше; - чи симез балалар һәм үсмерләр өлеше; - метбугать чараларында, стендларда, веб-сайтларда, социаль челтәрләрнең рәсми битләрендә урнаштырылган сәламәт гомер рәвешен пропагандалаучы мәгълүмати материаллар саны; - үткәрелгән физкультура-күмәк чаралары саны; - авылларда төп медицина ярдәменә 100% ирешүчәнлек тәмин итү; - медицина оешмаларында йогышсыз авыруларны профилактикалау һәм сәламәт гомер рәвешен формалаштыру буенча чаралар үткәреп торыу оешмасы. 		
<p>Башкару вакыты Программаны гамәлгә ашыру</p>	<p>Программаны гамәлгә ашыру сроклары: 2026-2030 еллар.</p>		
<p>Бюджет күләмнәре Программа</p>	<p>Агымдагы финанслау / бюджет</p> <table border="1" data-bbox="512 2011 1457 2067"> <tr> <td data-bbox="512 2011 831 2067"> <p>Финанслау</p> </td> <td data-bbox="831 2011 1457 2067"> <p>Программаны гамәлгә ашыру еллары (мең</p> </td> </tr> </table>	<p>Финанслау</p>	<p>Программаны гамәлгә ашыру еллары (мең</p>
<p>Финанслау</p>	<p>Программаны гамәлгә ашыру еллары (мең</p>		

ассигнованиеләре	чыганаclarы	сум)					Тормышка ашыру чорында барлыгы
		2026	2027	2028	2029	2030	
	Муниципаль бюджет	250,0	290,0	300,0	300,0	310,0	1450,0
	Барлыгы	250,0	290,0	300,0	300,0	310,0	1450,0
соңгы үтәүнең нәтижеләре Программаны	<p>Программаны үтәүнең көтелә торган соңгы нәтижеләре:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2030 елга кадәр уртача гомер озынлыгын 76 яшькә кадәр арттыру - 2030 елга кадәр сәламәт гомер рәвеше алып баручы гражданның өлешен 20 процентка арттыру; - 2030 елга кадәр физик культура һәм спорт белән системалы рәвештә шөгыльләнүче барлык яшьтәге гражданның санын 60 процентка кадәр арттыру; - 2030 елга кадәр тәмәке һәм башка никотин эченә алган продукцияларны кулланучы гражданның өлешен 21 процентка кадәр киметү; - бер кеше башына үлчәнгән эчемлекнең күләмен 2030 елга кадәр 7,3 литрга кадәр киметү; - 2030 елга кадәр диспансерлаштырудан һәм медицина тикшеренүләрен узган гражданның өлешен 90 процентка кадәр арттыру; - 2030 елга кадәр балалар һәм үсмерләр арасында артык авырлыклылар өлешен 25 процентка кадәр киметү; - 2030 елга кадәр массакуләм мәгълүмат чараларында, стендларда, сайтларда, рәсми социаль челтәр битләрендә сәламәт тормыш рәвешен пропагандалаучы мәгълүмат материаллары санын 120 басылмага кадәр арттыру; - 2030 елга кадәр үткәрелгән физкультура-күпсанлы чаралар санын 10га кадәр арттыру; - авылларда башлангыч медицина ярдәменә 100% ирешүчәнлек дәрәжәсен елына елына тәэмин итү; - Үзәк район хастаханәсе базасында медицина профилактикасы кабинетын 2030 елда ачу 						

2.2. Программаны гамәлгә ашыру сроклары һәм этаплары

Программаны гамәлгә ашыру вакыты: 2026-2030 еллар.

2.3. Программаны ресурслар белән тәэмин итү

Программа чараларын финанслау жирле бюджет акчаларына багышланачак.

Программаны 2026-2030 елларда финанслауның гомуми күләме – 1450,0 мең сум. шул исәптән еллар буенча:

2026 ел – 250,0 мең сум.

2027 ел – 290,0 мең сум.

2028 ел – 300,0 мең сум.

2029 ел – 300,0 мең сум.

2030 ел – 310,0 мең сум.

Чаралар буенча финанслау күләмнәре Программага 2нче өстәлмәдә китерелгән.

179 нчы статьяның 2 нче пунктына ярашлылык, хисап елыннан соң килгән ағымдагы финанс елының 1 февраленнән соң булмаганда муниципаль программаны финанс белән тәэмин итү параметрлары ағымдагы финанс елы буйынса бюджет турында карарга китерелергә тиеш.

2.4. Программаны тормышка ашыру механизмы һәм мониторингы

Муниципаль программаны уңышлы гамәлгә ашыру нигезенә түбәндәге принциплар салынды:

- программа чаралары социаль статуска, керемнәр дәрәжәсенә һәм яшәү урынына бәйсез рәвештә барлык халык өчен мөмкин булырга тиеш;

- программа чаралары халыкның барлык яшь һәм социаль төркемнәрен: балаларны, яшьләрне, эшкә сәләтле яшәтәге кешеләрне, өлкән яшәтәге гражданны үз эченә алырга тиеш.

Программа чараларын гамәлгә ашыру барышында программа күзәтчесе төп башкаручыларның үзара хезмәттәшлеген тәэмин итә, чараларны гамәлгә ашыру барышын һәм турыдан-туры башкаручылар тарафыннан акчаларны нәтижәле файдалануны контрольдә тотат.

Программаны тормышка ашыру барышын мониторинг ясый - ТР Нурлат муниципаль районы Башкару комитетының яшьләр эшләре һәм спорт бүлеге программа координаторы.

Муниципаль программаның, аның структура элементларының чындагы үтәлеш параметрларын анализлау, аларның планлаштырылган параметрлардан ауытқуларын, программаны тормышка ашыру барышында барлыкка килгән куркынычларны, шулай ук жирле бюджеттан бүленгән акчаларны куллануны билгеләү үткәрелеп килә. Ел дәвамында киләсе малийә елы финанслау ихтыяжлары

бәяләнә һәм, кирәк булган очракта, Программаны тормышка ашыру өчен норматив-хокуки актларга үзгәртүләр кертү буенча тәкъдимнәр эзерләнә.

Муниципаль программаны гамәлгә ашыруны күзәтү кварталга бердән кимендә булмаганча алып барыла.

Эчке һәм тышкы финанс контроль органнары Программаны тормышка ашыру өчен аерылган акчаларның ныклап һәм максатчан кулланылуын контрольдә тотат.

III бүлек

3.1. Программаны гамәлгә ашыруның нәтижәлелеген бәяләү

Программаның эффективлыгын башкарлуның бәяләнүе координатор - Нурлат муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләрә һәм спорт бүлегә тарафыннан ел саен максатлы күрсәткечләр системасы нигезендә алып барыла.

Программаның нәтижәлелеген бәяләү методигы түбәндәге критерийлар нигезендә төзелгән:

1. Программаның планлаштырылган нәтижәләренә ирешү дәрәжәсе;
2. Фактик нәтижәләренә планлаштырылган күрсәткечләргә туры килүе;
3. Әлеге нәтижәләренә икътисади эффективлыгы.

Программаның эффективлыгы формула буенча исәпләнә:

$E = (\sum (I_{пл} / I_{факт}) / n) \times 100\%$, кайда:

- E — программаның нәтижәлелеге (процентларда);
- $I_{пл}$ — күрсәткечнәң план (максат) кыйммәте;
- $I_{факт}$ — күрсәткечнәң чынлыктагы кыйммәте;
- n — программаның күрсәткечләр саны.

Программаны гамәлгә ашыруның нәтижәлелеген бәяләү:

- югары дәрәжә — 95% күбрәк;
- югары дәрәжә — 80% тан 95% кача.
- канәгәтләнмәүче дәрәжә — 80% түбәнә.

Программаның гамәлгә ашырылуы буенча отчетка эффективлыкның ел саен бәяләнеше нәтижәләре һәм нәтижәләре кертелә.

3.2. Программаны башкару турында отчет

Программаны тормышка ашыруны программа паспортында күрсәтелгән башкаручы, бергә башкаручы һәм муниципаль программаның катнашучылары алып бара, мондый эшләр хәзергә Программага эзерләнгән кушаматларда күрсәтелгән чараларны гамәлгә ашыру юлы белән башкарыла.

Программа координаторы – Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эше һәм спорт бүлеге итепүче, итепүче ярдәмчеләр һәм программа эгъзаларынан өстәлмәләре буенча жылы елдагы программаның башкару барышы турында жыелган мәгълүматны 3 нче программа өстәвендә күрсәтелгән формада гомумиләштерелгән отчет төзү өчен туплап, жылы елдан соңгы 10 февральгә кадәр Башкарма комитетының икътисад бүлегенә еллык гомумиләштерелгән отчет тапшыра.

Еллык хисап үз эченә ала:

хисап чорында ирешелгән конкрет нәтижәләр;

Эшләнмәгән һәм башкарылмаган (сәбәпләрне күрсәтеп) чаралар исемлеге;

Программаны гамәлгә ашыру барышына йогынты ясаган факторларга анализ;

бюджет ассигнованиеләрен һәм чараларны үтәүгә башка чараларны куллану турында мәгълүматлар;

башка мәгълүматны.

3.3. Программага үзгәртүләр кертүгә мөмкин булган шартлар һәм тәртип

Нурлат муниципаль районының Башкарма комитетының яшьләр эшләре һәм спорт бүлеге тарафыннан муниципаль программага үзгәрешләр кертү түбәндәге очрақларда эшләнә:

1. Программаны финансирлау күләмнәре яки чыганақларын үзгәртү.
2. Программаның чараларын бүлеп чыгару, өстәү яки үзгәртү.
3. Программаның максатлы күрсәткечләре һәм индикаторлары үзгәртү.
4. Программаны тормышка ашыру вакытының һәм этапларының үзгәртелүе.
5. Программаны үтәүчеләр составын үзгәртүгә кирәклеге.

Программага үзгәрешләр кертү Нурлат муниципаль районы Башкарма комитеты карары нигезендә башкарыла. Муниципаль программага үзгәрешләр кертү турындагы карар проекты Программаның барлык катнашучылары һәм Нурлат муниципаль районы финанс органы белән килешештерелә.

«2026-2030 елларга Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районында жәмәгать сәламәтлеген ныгыту» муниципаль программасына 1нче кушымта.

Чаралар планы

№ т/б	Чаралар исеме	Финанслау чыганаclarы (мең сум).					Барлыгы	Башкаручылар
		Муниципаль бюджет						
		2026	2027	2028	2029	2030		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. Сәламәт яшәү рәвешен формалаштыру чараларын оештыру								
1.1.	Сәламәт яшәү рәвеше мәсьәләләре буенча федераль һәм республика норматив хокукый актларын һәм методик документларны кертү.	0	0	0	0	0	0	НМР Башкарма комитеты, ГАУЗ «Нурлат РҮХ»
1.2.	Муниципаль районда исерткеч эчемлекләр, сыра, тәмәке куллануны һәм халык арасында сәламәт яшәү рәвеше формалаштыру буенча ведомствоара эш төркеме эшчәнлеген оештыру	0	0	0	0	0	0	НМР Башкарма комитеты, ГАУЗ «Нурлат РҮХ»

1.3.	Сәламәт туклануны, хәрәкәт активлығын һәм зарарлы гадәтләрдән баш тартуны да кертеп, халыкның төрле максатчан төркемнәре өчен гражданнарны сәламәт яшәү рәвешенә мотивацияләүгә юнәлдерелгән мәгълүмат-коммуникация кампанияләрен оештыру	15	20	20	20	20	95	АО «ТАТМЕДИА» «Нурлат-информ» филиалы, ГАУЗ «Нурлат РҮХ», яшьләр эшләре һәм спорт бүлеге, мәгариф бүлеге, НМР Башкарма комитеты мәдәният бүлеге, МБУ «Мәдәниятне үстерү үзәге»
1.3.1	Сәламәт яшәү рәвешен пропагандалауның актуаль мәсьәләләре буенча телевизион һәм радиотапшырулар эзерләү һәм эфирга чыгару.	15	15	25	25	25	105	НМР Башкарма комитеты, ТРК «Нурлат ТВ» Яшьләр эшләре һәм спорт бүлеге
1.3.2	Халык өчен сәламәт яшәү рәвешен, шул исәптән сәламәт туклануны һәм физик активлыкны формалаштыру мәсьәләләре буенча басма продукцияне (плакатлар, белешмәлекләр, листовкалар, буклетлар, флайерлар) тиражлау һәм тарату.	5	5	5	5	5	25	ГАУЗ «Нурлат РҮХ» НМР Башкарма комитетының яшьләр эшләре һәм спорт бүлеге
1.3.3	Мәгълүмат такталарында сәламәт яшәү рәвешен формалаштыру мәсьәләләре буенча социаль рекламаларны тапшыру.	5	5	5	5	5	25	НМР Башкарма комитеты, «Нурлат ҮБ» дәүләт автономияле сәламәтлек саклау учреждениесе

1.3.4	Бөтендөнья сәламәтлек саклау оешмасы раслаган халыкара һәм бөтендөнья даталарын исәпкә алып, массакуләм тематик профилактик чаралары һәм акцияләре үткәрү.	20	20	20	20	20	100	НРның Башкарма комитеты яшьләр эшләре һәм спорт бүлеге, мәгариф бүлеге, мәдәният бүлеге, "Мәдәниятне үстерү үзәге" МБУ, "Нурлат ЖБУ" ДДУ
1.3.5	Билгеле белем бирү оешмалары, башка оешмалар һәм предприятиеләр арасында сәламәт тормыш рәвешә буенча иң яхшы практикалар өчен карау-конкурсларны оештыру һәм уздыру.	25	25	25	25	25	125	ТР БМ НМР башкарма комитетының мәгариф бүлеге, яшьләр эшләре һәм спорт бүлеге, район мәгариф учреждениеләре
1.4.	Өлкәннәр өчен сәламәтлек мәктәпләре, скандинавия йөрешә клублары, когнитив сәламәтлек программаларын да кертеп, актив озын гомер программаларын үстерү	0	0	0	0	0	0	Жирле үзидарә органнары
1.5.	Сәламәт ашамлыклар программаларын гамәлгә ашыру, шул исәптән фермерларның экологик чиста продуктыларын популярлаштыру, нутрициология буенча лекцияләр оештыру, мәктәптәге һәм эштәге сәламәт ашамлыклар программаларын хуплау	0	0	0	0	0	0	НМР Башкарма комитеты, НМР Башкарма комитетының мәгариф бүлеге

1.6.	Гаилә ялы һәм гаилә буш вақыт формаларын үстерү, гаиләнең әхлакый-эстетик кыйммәтләрен һәм мәдәни традицияләрен формалаштыру.	0	0	0	0	0	0	Яшьләр эшләре һәм спорт бүлеге, мәдәният бүлеге, НМР Башкарма комитетының ЗАГС бүлеге
1.6.1	Саклыклы ашлау мәктәпләре оештыру: "Мирас" үсмерләр клубы һәм "Грани" Мәдәният йорты базасында яшь гаиләләр өчен	0	0	0	0	0	0	Яшьләр эшләре һәм спорт бүлеге, НМР Башкарма комитетының Мәдәният бүлеге, "Мирас" МБУ, "Мәдәният үсеше үзәге" МБУ.
1.6.2	Балаларның һәрьяклап үсешенә ярдәм итү, жәмгыять мәнфәгатьләрендә баланың шәхесен тормышка ашыру.	0	0	0	0	0	0	НМР Башкарма комитеты мәгариф бүлеге
1.6.3	Зыянлы гадәتلәргә профилактикалау буенча тренингләр һәм семинарлар (хатын-кыз консультациясендә психолог тарафыннан, балалар поликлиникасында эти-этикләр белән, районның гомуми белем бирү учреждениеләрендә)	0	0	0	0	0	0	НМР Башкарма комитетының мәгариф бүлеге, "Нурлат ҮРХ" ДДУЖ, "Ышаныч" ППМС хезмәте
1.7.	Сәламәт тормыш рәвешен пропагандалау өчен укучылар арасында үткәрелә торган интерактив дәресләр һәм уеннар	20	20	20	20	20	100	Районның мәгариф учреждениеләре, Яшьләр эшләре һәм спорт бүлеге

1.8.	Спорт һәм сәламәтлек буенча укучылар арасында ярышлар һәм бәйрәмнәр	20	20	20	20	20	100	НМР Башкарма комитетының мәгариф бүлеге, яшьләр эшләре һәм спорт бүлеге, районның мәгариф учреждениеләре
1.9.	Сәламәт тормыш рәвешен формалаштыру юнәлешендәге еллык чаралар үткәру:	45	50	50	50	50	245	НМР Башкарма комитетының яшьләр эшләре һәм спорт бүлеге, районның спорт мәктәпләре
	- сәламәтлек көне;							
	Милли кросс;							
	- Россия, Татарстан чаңгы спорты;							
- жәйге каникул вакытында "Һәр кырда уеннар" проектын гамәлгә ашыру								
2. Хезмәт коллективларында, учреждениеләрдә сәламәт яшәү рәвеше хәрәкәте формалаштыру								
(оешмалар) иҗтимагый берләшмәләреңе жәлеп итеп,								
2.1.	Хезмәткәрләреңең сәламәтлегең ныгыту буенча корпоратив программалар керту, сәламәт яшәү рәвешен формалаштыру чараларың, шул исәптән тәмәке тартудан баш тарту, алкоголь эчемлекләрең артык кулланыу, сәламәт туклануга күчүне үз эченә ала.	0	0	0	0	0	0	Жирле үзидарә органнары, районның ГХОлар

2.2.	Эшләүче гражданның сәламәтлеге торышына мониторинг оештыру	0	0	0	0	0	0	ГАУЗ «Нурлат ҮЗА», эш бирүчеләр
2.3.	Предприятиеларында корпоратив программалары кертүче жирдә "тәмәке тартудан баш тарту зонасы" булдыру	0	0	0	0	0	0	Эш бирүчеләр

3.Алкоһоль продукциясен кирәгеннән артык куллану һәм алкоһолизмны профилактикалау масштабларын киметү чаралары

3.1.	Социаль өлкә, мәгариф, мәдәният, сәламәтлек саклау учреждениеләре, бизнес вәкилләре, авыл хужалыгы предприятиеләре житәкчеләре, жәмәгать һәм социаль юнәлешле коммерциячел булмаган оешмалар, дини конфессияләр белән алкоһоль продукциясен артык куллануны киметү мәсьәләләре буенча үзара хезмәттәшлек һәм хезмәттәшлек итү.	0	0	0	0	0	0	Жирле үзидарә органнары
3.2.	Сәламәт тормыш рәвеше, махсус рәвештә, балалар, үсмерләр һәм ата-аналар арасында аны пропагандалау максатында уздырылган тематик бәйгеләр, һәрберсе бөтендөнья алкоһольсез көне, алкоһолизмга каршы халыкара ижтимагый тәртип көне	20	30	30	30	30	140	НМР Башкарма комитетының мәгариф бүлеге, "Ышаныч" ППМС хезмәте, яшьләр эшләре һәм спорт бүлеге, НМР Башкарма комитетының мәдәният бүлеге, "Нурлат ҮАЖ" ГАУЗ.

4.2.	Социаль өлкө, мөгариф, мөдөният, сөламөтлек саклау учреждениелөре, бизнес вөкиллөре, авыл хужалыгы предприятиелөре житөкчелөре, ижтимагый һәм социаль юнөлөшле коммерциячел булмаган оешмалар, дини конфессиялөр белән тәмөке тарту таралуының киметелеше мөсьөлөлөре буенча үзара алышу һәм хөзмөттөшлек.	0	0	0	0	0	0	НМР Башкарма комитетының яшьлөр эшлөре һәм спорт бүлөгө, мөгариф бүлөгө, мөдөният бүлөгө, ДДИ "Нурлат ҮБ", районның коммерцияле булмаган оешмалары
4.3.	Балалар, үсмерлөр һәм ата-аналар арасында сөламөт тормыш рөвөше тәжрибөсен пропагандалау буенча тематик конкурслар үткөрү, алар Бөтендөнья тәмөке тәмөкөсө көнөнө һәм Халыкара тәмөке тартудан баш тарту көнөнө багышлана.	10	15	15	15	15	70	НМР Башкарма комитетының яшьлөр эшлөре һәм спорт, мөгариф, мөдөният бүлеклөре, «Нурлат ҮЗҮБ» ДДҮ, районның коммерцияле булмаган оешмалары, «Ышаныч» ППМС хөзмөтө.
5. Массакүләм физик культураны үстөрү чаралары								
5.1.	Йорт яны территориялөрөн һәм торак массивларын спорт һәм уен мөйданчыклары, билбордлар, сөламөт яшөү рөвөше буенча мөгьлүмати стендлар белән баөту.	0	0	0	0	0	0	Жирле үзидарө органнары

5.2.	Төрле яшьтәге халыкның яшәу урыны буенча киң катнашында, эшләүчеләр, хезмәткәрләр һәм яшьләр арасында (спорт ярышлары, спорт эстафеталары) физкультура-савыктыру һәм спорт-массакүләм чаралары үткәрү.	0	0	0	0	0	0	Яшьләр эшләре һәм спорт бүлеге НМР Башкарма комитеты, спорт мәктәпләре, районның барлык формасындагы оешмалары, жирле үзидарә органнары, "Мәдәният үсеше үзәге" МБУ
5.3.	Мөмкинлекләре чикләнгән кешеләр арасында спорт эшен оештыру, адаптив физик культураны һәм спортны үстерү өчен шартлар тудыру.	0	0	0	0	0	0	Жирле үзидарә органнары
5.4.	Физик культура һәм спорт белән шөгыйльләнгәндә аларның һәркем өчен ачык булуын тәэмин итү буенча халык өчен социаль чараларны гамәлгә ашыру.	0	0	0	0	0	0	Жирле үзидарә органнары
5.5.	Мәгариф оешмалары, башка оешмалар һәм предприятиеләр арасында физик тәрбия-сәламәтләндрерү һәм спорт-күпчелек эше иң яхшы оештырылганлыгы өчен карау-бәйгеләр үткәрү.	20	20	20	20	20	100	Яшьләр эшләре һәм спорт бүлеге

6.2.	Сәламәтлек сукмагы" жайланмасы: паркларда һәм урман-парк зоналарында маршрутлар булдыру, жәяү йөрүнең файдасы турында мәғлүмат стендлары урнаштыру, пульс һәм басымны үлчәү пунктларын оештыру	0	0	0	0	0	0	Жирле үзидарә органнары
6.3.	Велосипед юлларын жиһазландыру: аерым велосипед юлларын төзү, жәмәгать объектлары янында велостоянкалар оештыру, юлларда велополосаларны бизәү	0	0	0	0	0	0	Район үзидарә органнары, районның мәгариф учреждениеләре
VII. Коммерциячел булмаган оешмалар белән хезмәттәшлек								
7.1.	Жәмәгать сәламәтлеген үстерүнең бердәм программаларын расланган муниципаль программа кысаларында гамәлгә ашыру	0	10	10	10	10	40	Үзидарә органнары, "Мәдәниятне үстерү үзәге" муниципаль бюджет учреждениесе, районның коммерциячел булмаган оешмалары
	Барлык чаралар буенча жылма	250	290	300	300	310	1450	

«2026-2030 елларга Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районында жәмәгать сәламәтлеген ныгыту» муниципаль программасына 2нче кушымта

Программаның максатчан индикаторлары (күрсәткечләре

№	Индикатор	Үлчәү берәмлеге	2026	2026	2027	2028	2029	2030
1	Көткән гомер озынлыгы	ел	73,5	74,0	74,5	75,0	75,5	76,0
2	Сәламәт яшәү рәвешен алып баручы ватандашлар өлеше	%	45	48	52	56	60	65
3	Системалы рәвештә спорт һәм физкультура белән шөгыйльләнүче ватандашлар өлеше	%	48	50	53	55	57	60
4	Үсмерләрдә табак һәм никотин булган башка продукцияне куллану өлеше	%	28	27	26	25	23	21
5	Торак башына еллык алкоголь продукцияләре куллану	Еллык бере торак башына литр	8,5	8,2	7,9	7,7	7,5	7,3
6	Профилактик медицина күзәтүләре һәм диспансеризация узган ватандашлар өлеше	%	65	70	75	80	85	90
7	Симезлек белән чирләүче балалар һәм үсмерләр өлеше	очраklar 10 мең кешегә	210	200	190	180	170	158

№	Индикатор	Үлчөү берэмлеге	2026	2026	2027	2028	2029	2030
8	Сәламәт яшәу рәвешен пропагандалаучы массакүләм мәгълүмат чараларында, стендларда, сайтларда, социаль челтәрләрнең рәсми битләрендә урнаштырылган мәгълүмати материаллар саны	ед. елга	70	80	90	100	110	120
9	Уткәрелгән физкультура-күмәк чаралар саны	ед. елга	6	7	8	9	10	10
10	Авылларда первичек медицина ярдәменә 100% ирешүчәнлекне тәэмин итү	%	100	100	100	100	100	100
11	Сезонсыз чирләрне профилактикалау һәм сәламәт яшәу рәвешен формалаштыру чараларын алып бару өчен үзәк район хастаханәсе базасында медицина профилактикасы кабинеты ачу	берәмлек	-	-	-	-	-	1

«2026-2030 елларга Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районында жәмәгать сәламәтлеген ныгыту» муниципаль программасына 3нче кушымта.

Муниципаль программаны тормышка ашыру турында хисапның формасы

№ т/б	Максатлы күрсәткечнең исеме	Үлчәү берәмлеге	Хисап елга план	Хисап елы өчен факт	Башкару проценты (___%)	Нәтижәлелекнең сан күрсәткече	Ирешелгән нәтижә (арттыру яки кечерәйтү)	Тайпылу сәбәпләре
1								
2								
3								
4								
5								
Финанс чараларын куллану								
Финанслау чыганакалары буенча БАРЛЫК:			Хисап елына план мең сум	Дәүләт бюджеты хисабы елы өчен мең сум.	Үтәлу проценты (___%)	Нәтижәнең сан күрсәткече	Ирешелгән нәтижә Тайпылу сәбәпләре	
1	Жирле бюджет							
2	Бюджеттан тыш чыганакалар							
	БАРЛЫГЫ							

НМР БК яшьләр эшләре һәм спорт бүлеге башлыгы _____ / _____ /

Башкаручы: _____ / _____ /

Тезү көне: «__» _____ 20__ ел.